

5. Стратегія економічного та соціального розвитку Рівненської області на період до 2020 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rv.gov.ua/sitenew/data/upload/files/ekon/str.pdf>.

6. Офіційний веб-сайт Головного управління статистики у Волинській області [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.lutsk.ukrstat.gov.ua/>.

7. Офіційний веб-сайт Головного управління статистики у Рівненській області [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rv.ukrstat.gov.ua/>.

8. Прищук Н. Демогеографічна ситуація західно-українського пограниччя: монографія / Н. Прищук. – Львів: ВЦ Львів. ун-ту імені Івана Франка, 2007. – 152 с.

9. Янковська Л. Соціальна захищеність населення: проблеми виміру [Електронний ресурс] / Л.Я. Янковська, Н.П. Топішко // Наукові записки Національного університету “Острозька академія”. Серія: Економіка. – 2014. – Вип. 25. – С.79-87. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Nznuoa_2014_25_16.pdf.

Є. О. Шаховалова
м. Київ

ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ, ФОРМИ, МЕТОДИ І ДЖЕРЕЛА ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВІДТВОРЕННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ПІДПРИЄМСТВ

Постановка проблеми. Обсяги виробництва продукції, рівень продуктивності праці і підвищення економічної ефективності господарської діяльності підприємств значною мірою визначаються та залежать від забезпеченості їх основними засобами. Їх недостатність та незадовільний стан зумовлюють зниження економічної ефективності діяльності підприємства. Забезпечення фінансування відтворення основних засобів є однією з головних умов успішного розвитку підприємств та конкурентоспроможності їх продукції.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню відтворення основних засобів та його фінансового забезпечення присвячено наукові праці українських вчених-економістів: В. Андрійчука, В. Амброзова, І. Бланка, Л. Бураяка, А. Гальчинського, О. Гудзь, О. Дація, М. Дем'яненка, О. Єранкіна, П. Лайко, І. Лукінова, С. Мочерного, М. Огійчук, А. Пересади, Г. Підлісецького, С. Покропивного, П. Саблука та ін.

Однак існує ряд невирішених проблем щодо фінансового забезпечення відтворення основних засобів аграрних підприємств, які потребують дослідження.

Мета статті – поглибити теоретичні та методичні засади визначення сутності, форм, методів і джерел фінансового забезпечення відтворення основних засобів підприємств.

Виклад основного матеріалу дослідження. Відтворення основних засобів безпосередньо пов'язані зі зносом основних засобів. Зносу підлягають всі основні засоби незалежно від їх участі у процесі виробництва. Визначення сутності зносу основних засобів фахівцями не має однозначного трактування. Зустрічаються ототожнення понять «знос» та «зношування».

На нашу думку, зношування основних засобів являє собою процес втрати основними засобами вартості, фізичних та моральних властивостей внаслідок виробничого використання основних засобів. А знос – це результат (втраченої вартості, якості, інноваційного рівня та продуктивності) зношування при виробничому використанні основних засобів.

К. Маркс стверджував: «...будь-який суспільний процес виробництва, який розглядається в постійному зв'язку і безупинному потоці свого поновлення, є в той же час процесом відтворення» [5, с. 578].

Теоретичною основою аналізу відтворення основних засобів має бути положення К. Маркса про

кругообіг основного капіталу [6, с. 161], згідно з яким, в процесі кругообігу основного капіталу відбувається перенесення його вартості на готовий продукт, перетворення в грошову форму і накопичення вартості засобів праці у вигляді резервного грошового фонду. Наступним етапом є перетворення основного капіталу в предметну форму засобів праці.

Вивчення і аналіз нормативних документів, наукових публікацій, навчальної літератури дозволили узагальнити, систематизувати точки зору фахівців і дати авторське визначення сутності відтворення основних засобів. Відтворення основних засобів – це процес підтримки потужностей підприємства, розширення без якісного поліпшення виробничих об'єктів, переобладнання з якісним поліпшенням виробничих об'єктів під час їх зношування в процесі виробничого використання, нарахування амортизаційних відрахувань, використання амортизаційних відрахувань та інших фінансових ресурсів для фінансового забезпечення відтворення основних засобів.

Розрізняють два типи відтворення основних засобів – екстенсивне та інтенсивне. Основою цієї класифікації є твердження К. Маркса про розширене відтворення. К. Маркс зазначав, що «через відомі проміжки часу здійснюється...відтворення в розширеному масштабі: розширеному екстенсивно, якщо розширюється тільки поле виробництва; розширеному інтенсивно, якщо застосовуються більш ефективні засоби виробництва» [4, с. 193].

С.Ф. Покропивний розглядає дві форми відтворення основних засобів – екстенсивну та інтенсивну [10, с. 115-116]. Автор ототожнює типи і форми відтворення, що є недоречним, оскільки кожному з типів відтворення (екстенсивному та інтенсивному) підпорядковуються різні форми його здійснення, які впливають на кінцевий результат відтворення (відбувається якісне поліпшення виробничого об'єкту чи ні).

Вчені-економісти визначають і характеризують різні форми відтворення основних засобів (табл. 1).

Узагальнюючи дослідження і пропозиції науковців стосовно форм відтворення основних засобів підприємств автором пропонується виділити вісім варіантів і поділити їх на три групи (типи) залежно від впливу на виробничий об'єкт з метою підтримання потужностей підприємства, якісного поліпшення –

об'єкта або з кількісним але без якісного поліпшення форм відтворення основних засобів відтворення землі, виробничого об'єкта. Також запропоновано додати до як основного засобу в сільському господарстві (рис. 1).

Таблиця 1

Пропозиції авторів щодо класифікації форм відтворення основних засобів

Форми відтворення основних засобів	Автори, які їх пропонують
Підтримання основних засобів у придатному для експлуатації стані без зміни їх первісної корисності; реновація основних засобів; розширене відтворення основних засобів на існуючій та новій технічній основі	В.Г. Андрійчук [1, с. 261]
Нове будівництво; розширення підприємства; реконструкція; технічне переозброєння	В.Г. Белоліпецький, Н.В. Колчина, Б.М. Шукін, П.Д. Подшиваленко, Л.Д. Буряк [9, с.270-271], Р.А. Слав'юк
Нове будівництво; розширення; реконструкція; технічне переозброєння; підтримка потужностей	А.Д. Шеремет, Р.С. Сайфулін
Нове будівництво; реконструкція; розширення; технічне переозброєння; підтримка діючих потужностей; приріст товарно-матеріальних запасів; інноваційні інвестиції; інтелектуальні інвестиції; освіта та підготовка кадрів	Л.О. Коваленко, Л.М. Ремньова
поточний ремонт; капітальний; модернізація; модифікація; реконструкція; добудування; дообладнання	В. Матвєєва

Складено автором.

Рис. 1. Форми відтворення основних засобів

Запропоновано автором.

Вивчення і аналіз законодавчих і нормативних документів, наукових публікацій і навчальної літератури дозволили узагальнити точки зору фахівців стосовно таких понять (фінансування, інвестування, фінансове забезпечення) та дати авторську інтерпретацію поняття «фінансове забезпечення». Дане поняття досить часто трактують з точки зору ресурсного підходу. На думку автора фінансове забезпечення має

включати всі можливі фінансові ресурси з різних джерел, а також їх цільове використання, що має місце в процесі фінансування.

На думку автора необхідно розрізняти поняття фінансове забезпечення з точки зору об'єкта забезпечення. Тому необхідно давати самостійне визначення фінансового забезпечення на мікрорівні різних видів діяльності (поточна, інвестиційна, інноваційна, від-

творення основних засобів), яка також матиме особливості в різних сферах діяльності.

Запропоноване наступне авторське визначення фінансового забезпечення відтворення основних засобів аграрних підприємств: залучення фінансових ресурсів, враховуючи широке коло можливих джерел та їх систематичне вкладання в підтримку потужностей підприємств, якісного поліпшення основних засобів або з кількісним але без якісного поліпшення основних засобів, враховуючи особливості складу основних засобів в сільському господарстві.

Ринкові умови господарювання зумовлюють необхідність комплексного підходу та використання ефективних методів фінансування різних форм відтворення основних засобів на підприємствах. Поняття «метод» походить від грецького *methodos*, що перекладається як «шлях до чого-небудь». За визначенням Р.С. Дяківа, «метод – спосіб досягнення мети, цілі, програми, плану завдяки впорядкованій певним чином діяльності» [3, с.357].

Аналіз запропонованої в економічній літературі класифікації джерел фінансового забезпечення відтворення основних засобів (табл. 2) дозволили виділити такі недоліки: зазначено, що до власних джерел відносяться кошти засновників, до залучених – кошти від емісії акцій та цінних паперів. Кошти засновників – це кошти власників підприємства, які вони вносять до статутного капіталу підприємства. В приватних акціонерних товариствах розміщення акцій здійснюється тільки серед його засновків, тому кошти засновників та кошти від емісії акцій в такому випадку є тотожними поняттями і не можуть відноситись до різних класифікаційних груп. Тому кошти від емісії та реалізації цінних паперів для закритих акціонерних товариств, які товариство отримує в результаті приватного розміщення акцій слід відносити до власних фінансових ресурсів, а від публічного розміщення акцій – до залучених фінансових ресурсів. Для закритих товариств всі кошти від розміщення акцій слід відносити до власних фінансових ресурсів. Також класифікація запропонована авторами не враховує умов отримання коштів, які є, на нашу думку, визначальними при групуванні джерел фінансування відтворення основних засобів.

Відсутність чіткої класифікації методів і відповідних джерел фінансового забезпечення відтворення основних засобів заважає на практиці ефективно їх використовувати. Аналіз теоретичних положень та сучасної практики використання методів фінансового забезпечення відтворення основних засобів дозволив автору статті запропонувати класифікацію методів і джерел фінансового забезпечення відтворення основних засобів (рис. 2).

Запропоновано виділити 7 методів фінансового забезпечення відтворення основних засобів враховуючи умови отримання коштів, форми власності джерел. Також наведено 32 можливі джерела отримання фінансових ресурсів, які враховують організаційну форму підприємства.

При наявності великої кількості можливих джерел отримання коштів для відтворення основних засобів, підприємства України найчастіше використовують: прибуток, амортизаційні відрахування, банківські кредити, державні та іноземні кредити, доходи від спільної діяльності, отримання обладнання в оперативну оренду, фінансовий лізинг, урядові пільгові кредити,

дотування. Інші джерела отримання коштів в Україні не отримали розвитку.

Таблиця 2

Пропозиції фахівців щодо класифікаційних ознак різних методів фінансового забезпечення відтворення основних засобів підприємств

Класифікаційні ознаки	Фахівці, які їх пропонують
Джерела фінансового забезпечення	В.М. Опарін [7, с. 56]; Д.М. Черваньов, Л.І. Найкова; Р.А. Слов'юк; Т.В. Майорова; О.Д. Вовчак; В.В. Бочаров; В.М. Родіонова; С.І. Юрій, В.М. Федосов [12, с. 94-95]
Форма власності джерел, статус інвестора	О.О. Терещенко [11, с. 24]
Джерела фінансового забезпечення, форма власності джерел	І.О. Бланк [2, с. 362]; С.В. Онишко; О.С. Філімоненко; А.Д. Шеремет, Р.С. Сайфулін; Л.О. Коваленко, Л.М. Ремньова; О.П.Ощепков
Види відтворення (просте і розширене)	Я.В. Колесник
Форма власності джерел, напрям використання	С.М. Онисько, Т.О. Шматковська, О.Г. Агрес
Форма власності джерел, рівень централізації джерел	Л.Д. Буряк [9, с. 272-273]
Рівень централізації джерел	О.М. Бандурка, М.Я. Коробов, П.І. Орлов, К.Я. Петрова
Форма власності джерел, походження джерел (вітчизняні, іноземні)	А.А. Пересада [8, с. 348]

Складено автором.

Висновки. Відтворення основних засобів (вибір типу, форм відтворення) та його фінансове забезпечення (вибір методів, джерел фінансування) є надзвичайно важливим питанням. Дано визначення понять «відтворення основних засобів» та «фінансового забезпечення відтворення основних засобів аграрних підприємств». Узагальнюючи дослідження і пропозиції науковців стосовно форм відтворення основних засобів підприємств автором пропонується виділити вісім форм відтворення основних засобів з об'єднанням їх в три групи (типи) залежно від впливу на виробничий об'єкт з метою підтримання потужностей підприємства, якісного поліпшення виробничого об'єкта або з кількісним але без якісного поліпшення виробничого об'єкта. Також запропоновано включити до форм відтворення основних засобів відтворення землі, як основного засобу в сільському господарстві. Забезпечення виконання виділених автором форм відтворення основних засобів потребує залучення для цього джерел фінансування по найвигіднішим умовам. Фахівці не мають єдиної точки зору щодо класифікаційних ознак для характеристики методів фінансового забезпечення відтворення основних засобів підприємств. Запропоновано класифікацію з семи методів фінансового забезпечення відтворення основних засобів (враховуючи умови отримання коштів, форму власності джерел) та тридцяти двох джерел отримання фінансових ресурсів, які враховують організаційну форму підприємства.

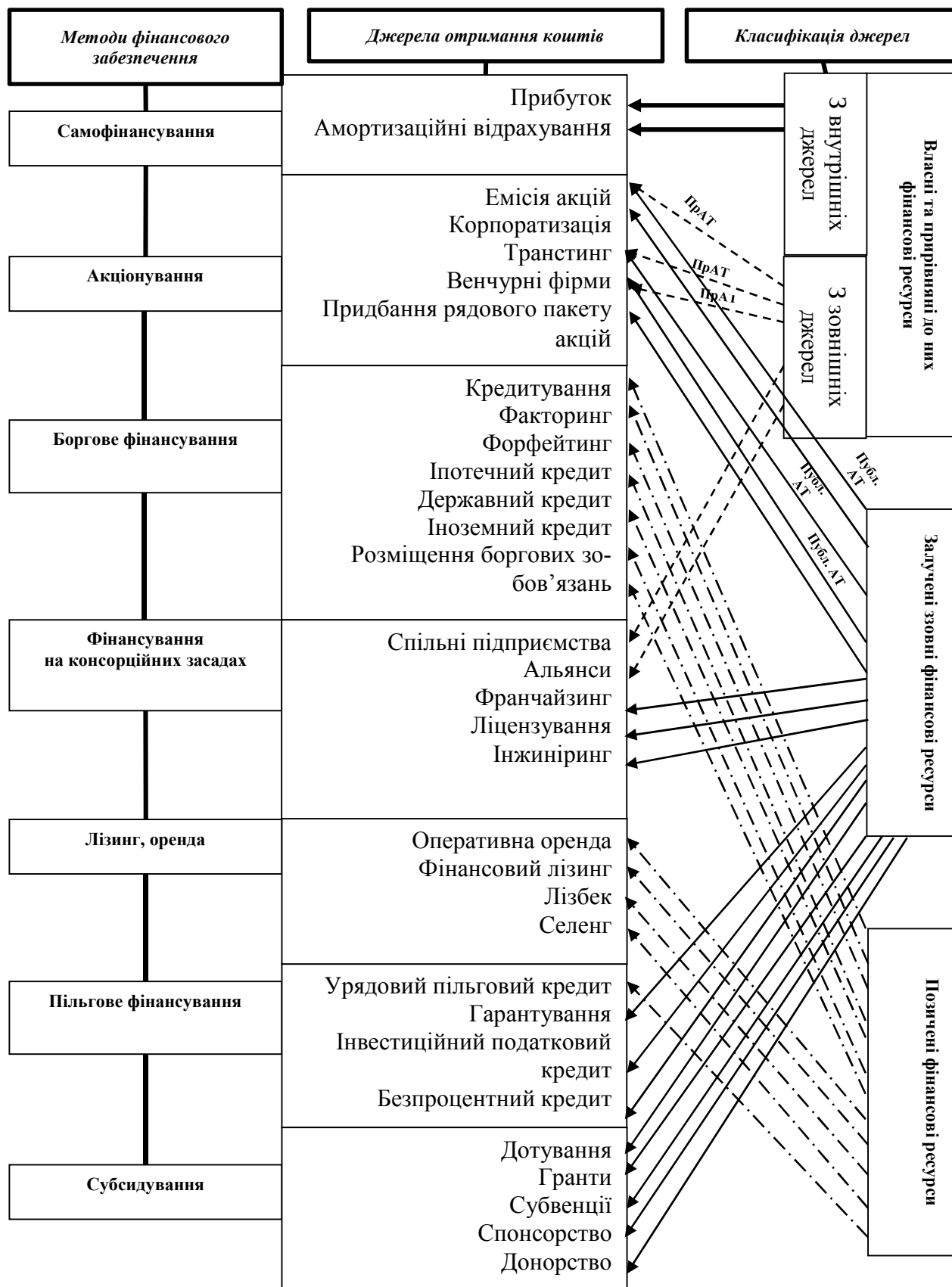

Рис. 2. Методи і джерела фінансового забезпечення відтворення основних засобів

Запропоновано автором.

Список використаних джерел

1. Андрійчук В.Г. Економіка аграрних підприємств / В.Г. Андрійчук. – К.: КНЕУ, 2002. – 624 с.
2. Бланк И.А. Основы финансового менеджмента / И.А. Бланк. – К.: Ника-Центр, 1999. – Т.2. – 512 с.
3. Дяків Р.С. Енциклопедія бізнесмена, економіста, менеджера / Р.С. Дяків – К.: Міжнародна економічна фундація, 2002. – 704 с.
4. Маркс К. Полное собрание сочинений / К. Маркс, Ф. Энгельс. – [2-е изд.] – М.: Государственное издательство политической литературы. – 1963. – Т.24. – С. 154-346.
5. Маркс К. Полное собрание сочинений / К. Маркс, Ф. Энгельс. – [2-е изд.] – М.: Государственное издательство политической литературы. – 1963. – Т.23. – С. 190-578.
6. Маркс К. Капитал: критика политической экономии / К. Маркс. – М.: Политиздат. – 1988. – Т. 3. – 1078 с.
7. Опарін В.М. Фінанси (Загальна теорія): [навч. посібник] / В.М. Опарін. – [2-ге вид., доп. і перероб.]. – К.: КНЕУ, 2001. – 240 с.
8. Пересада А.А. Основы инвестиционной деятельности / А.А. Пересада. – К.: Либра, 1996. – 344 с.
9. Поддєрьогін А.М., Буряк А.Д., Нам Г.Г. Фінанси підприємств: підручник / [під ред. А.М. Поддєрьогін]. – [5-те вид.] – К.: КНЕУ, 2005. – 546 с.
10. Покропивний С.Ф. Економіка підприємств / С.Ф. Покропивний. – [3-тє вид.]. – К.: КНЕУ, 2006. – 528 с.
11. Терещенко О.О. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання: [навч. посібник] / О.О. Терещенко. – К.: КНЕУ, 2003. – 554 с.
12. Федосов В. М., Юрій С. І. Фінанси: підручник / В.М. Федосов. – К.: Знання, 2008. – 611 с.

Р. П. Шерстюк
канд. екон. наук
м. Тернопіль

ІМПЛЕМЕНТУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ СИСТЕМИ ІННОВАЦІЙНО-ЛОГІСТИЧНОГО МЕХАНІЗМУ УПРАВЛІННЯ ЕФЕКТИВНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ ПРОМИСЛОВОГО ПІДПРИЄМСТВА ЯК ВАЖІЛЬ СТРАТЕГІЧНОГО ОНОВЛЕННЯ ВИРОБНИЦТВА

Актуальність проблематики: Питання формування інформаційної системи інноваційно-логістичного механізму управління на промислових підприємствах України є актуальними і потребує відповідних досліджень. Особливо це стосується питань формування нових профілів діяльності промислових підприємств.

Визначення та реалізація означеної стратегії розвитку підприємств відноситься до числа складних і трудомісних робіт, які на вітчизняних підприємствах ніколи не здійснювалися на належному рівні. Це пов'язано з тим, що управління підприємством зорієнтовано зараз головним чином на рішення короткострокових проблем функціонування підприємств. Така ситуація призводить до частого змінення завдань, які ставляться перед підприємствами, до зміни пріоритетів їх господарської діяльності та зниження конкурентоспроможності. В такій ситуації дуже важко вести мову про формування нових видів діяльності.

Основна проблема полягає в тому, що більшість підприємств являє собою тимчасові структури, які не володіють необхідним запасом інтелектуальної, організаційної, економічної, виробничої потужностей, що не дозволяє провести у випадку необхідності ефективне оновлення виробництва. Однак розвиток ринкових відносин визначає необхідність зміни стереотипів господарювання, що склалися на сьогодні, а також характеру управління. У першу чергу це відноситься до тієї діяльності, яка визначає саме перспективи розвитку підприємств. Власне ці та інші обставини обумовили актуальність необхідності імплементації інформаційної системи інноваційно-логістичного механізму управління ефективною діяльністю промислового підприємства, як важелю стратегічного оновлення виробництва.

Мета статті: імплементації інформаційної системи, оптимізація основних бізнес-процесів, надання інформації керівнику для стратегічного управління на всіх рівнях підприємства та адекватного реагування на зміни, що відбуваються на ринку.

Аналіз наукових розробок за темою дослідження. Враховуючи багатоплановий характер діяльності підприємств, окремі вчені висловлюються про необхідність формування певного переліку взаємопов'язаних стратегій, що являють собою так звані «стратегічний набір».

В науковій літературі зі стратегічного управління та проблем антикризового управління загальну стратегію діяльності та поведінки підприємства на конкретному ринку деякі науковці визначають як економічну. При цьому під економічною вони пропонують розуміти, з одного боку, стратегію, що визначає правила та прийоми забезпечення економічно ефективного досягнення стратегічних цілей, а, з іншого – стратегію, що базується на зацікавленості всіх учасників процесу розробки та реалізації стратегічних програм в ефективному досягненні цих цілей.

Так, якщо розглянути більш конкретно існуючі економічні стратегії, то найбільший інтерес становить модель економічної стратегії А.П. Градова, відповідно до якої всі стратегії класифікуються за якість мікро- та макrorівня [15]. Це означає, що результати реалізації керівництвом підприємства стратегічних рі-